

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

29. veebruar 2024^{*i}

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Varjupaigapoliitika –
Direktiiv 2011/95/EL – Rahvusvahelise kaitse saamise tingimused – Selle kaitse sisu –
Artikkel 5 – Rahvusvahelise kaitse vajadus, mis tekib *sur place* – Korduv pagulasseisundi
tunnustamise taotlus – Artikli 5 lõige 3 – Mõiste „asjaolud, mille taotleja on tekitanud oma
otsusega pärast päritoluriigist lahkumist“ – Kavatsus kuritarvitada ja kohaldatavat menetlust ära
kasutada – Tegevus vastuvõtvas liikmesriigis, mis ei kujuta endast päritoluriigis omaste
veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist – Usku pöördumine

Kohtuasjas C-222/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Verwaltungsgerichtshofi (kõrgeim halduskohus, Austria)
16. märtsi 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse
29. märtsil 2022, menetluses

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

versus

JF,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president K. Jürimäe, kohtunikud N. Piçarra (ettekandja) ja N. Jääskinen,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- JF, esindaja: *Rechtsanwalt* C. Schmaus,
- Austria valitsus, esindajad: A. Posch, J. Schmoll ja V.-S. Strasser,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja A. Hoesch,

^{*} Kohtumenetluse keel: saksa.

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Azéma ja L. Hohenecker,
olles 15. juuni 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), artikli 5 lõiget 3.
- 2 Taotlus on esitatud Bundesamt für Fremdenwesen und Asyli (Austria föderaalne migratsiooni- ja varjupaigaamet) (edaspidi „BFA“) ning kolmanda riigi kodaniku JFi vahelises kohtuvaidluses selle üle, kas JFi esitatud korduva rahvusvahelise kaitse taotluse alusel tehtud otsus jätta pagulasseisund andmata on õiguspärane.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Genfis 28. juulil 1951 alla kirjutatud pagulasseisundi konventsiooni (*United Nations Treaty Series*, 189. kd, lk 150, nr 2545 (1954)) artikli 1 jaotises A, mis jõustus 22. aprillil 1954 ning mida on täiendatud ja muudetud 31. jaanuaril 1967 New Yorgis sõlmitud pagulasseisundi protokolliga, mis omakorda jõustus 4. oktoobril 1967 (edaspidi „Genfi konventsioon“), on ette nähtud:

„Konventsioonis käsitatakse pagulasena isikut,

[...]

- (2) kes [...] põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset või kes nimetatud sündmuste tagajärjel viibib kodakondsuseta väljaspool oma endist asukohariiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda.

[...]“.

- 4 Genfi konventsiooni artiklis 2 „Üldkohustused“ on sätestatud:
„Pagulane peab järgima selle riigi, kuhu ta on saabunud, õigusakte ja avaliku korra nõudeid.“
- 5 Genfi konventsiooni artikli 33 „Välja- või tagasisaatmise lubamatus (*refoulement*)“ lõikes 1 on ette nähtud, et „[o]salisriik ei saada pagulast oma territooriumilt välja ega tagasi („refouler“) mis tahes viisil selle territooriumi piiridele, kus tema elu või vabadus on ohus mingisse rassi, rahvusesse või usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu.“

- 6 Genfi konventsiooni artikli 42 lõike 1 kohaselt „võib [riik] allakirjutamise, ratifitseerimise või ühinemise ajal teha konventsiooni artiklite suhtes reservatsioone, välja arvatud [käesoleva konventsiooni] artiklid 1, 3 ja 4; artik[li] 16 lõige 1; artikkel 33 ning artiklid 36–46“.

Liidu õigus

Direktiiv 2011/95

- 7 Direktiivi 2011/95 põhjendused 4, 12, 24 ja 25 on järgmised:

„(4) Genfi konventsioon ja protokoll moodustavad pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi.

[...]

(12) Käesoleva direktiivi põhieesmärk on tagada ühelt poolt, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele, ja teiselt poolt, et kõnealustele isikutele on kõigis liikmesriikides kättesaadavad minimaalsed hüved.

[...]

(24) On vaja kehtestada ühised kriteeriumid varjupaigataotlejate tunnustamiseks pagulastena Genfi konventsiooni artikli 1 tähenduses.

(25) Eelkõige on vaja kehtestada ühised määratlused [mõistele] sur place ilmnev kaitsevajadus, [...]“.

- 8 Nimetatud direktiivi artikkel 2 „Mõisted“ on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

d) „pagulane“ – kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, viibides väljaspool varasemat alalist elukohariiki ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda, ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 12;

e) „pagulasseisund“ – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku tunnustamine pagulasena liikmesriigi poolt;

[...]“.

9 Direktiivi II peatükis asuva artikli 4 „Faktide ja asjaolude hindamine“ lõikes 3 on sätestatud:

„Rahvusvahelise kaitse taotlus vaadatakse läbi individuaalselt ning selle käigus arvestatakse järgmist:

[...]

b) taotleja esitatud asjaomased avaldused ja dokumendid, sealhulgas teave selle kohta, kas taotlejat on taga kiusatud või talle on tekitatud suurt kahju või teda võidakse taga kiusata või talle tekitada suurt kahju;

c) taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud, sealhulgas sellised tegurid nagu taust, sugu ja vanus, et hinnata, kas taotleja suhtes toime pandud või võimalikud teod võiksid taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes osutada tagakiusamiseks või tekitada suurt kahju;

d) kas taotleja tegevus pärast päritoluriigist lahkumist oli seotud rahvusvahelise kaitse taotlemiseks vajalike tingimuste loomise ainu- või põhieesmärgiga, et hinnata, kas kõnealune tegevus põhjustaks nimetatud riiki tagasipöördumisel taotleja tagakiusamist või talle suure kahju tekitamist;

[...]“.

10 Sama direktiivi II peatükis asuvas artiklis 5 „Rahvusvahelise kaitse vajadus, mis tekib *sur place*“ on ette nähtud:

1. Põhjendatud tagakiusamishirm või reaalne oht suure kahju kannatamiseks võib lähtuda sündmustest, mis on aset leidnud pärast seda, kui taotleja lahkus päritoluriigist.

2. Põhjendatud tagakiusamishirm või reaalne oht suure kahju kannatamiseks võib lähtuda taotleja tegevusest pärast päritoluriigist lahkumist, eelkõige kui on kindlaks tehtud, et kõnealune tegevus kujutab endast taotlejale päritoluriigis omaste veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist.

3. Ilma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist, võivad liikmesriigid otsustada, et taotlejale, kes esitab korduva taotluse, ei anta üldjuhul pagulasseisundit, kui tagakiusamise oht põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist.“

11 Direktiivi 2011/95 III peatükis asuva artikli 10 „Tagakiusamise põhjused“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid võtavad tagakiusamise põhjuste hindamisel arvesse järgmisi asjaolusid:

[...]

b) usu mõiste hõlmab eelkõige teistlikke, mitteteistlikke ja ateistlikke veendumusi, osalemist üksinda või koos teistega eraviisilistel või avalikel formaalsetel usutalitustel, muudes religioossetes tegevustes või seisukohtade väljendustes või isikliku või ühiskondliku käitumise vormides, mis põhinevad või tulenevad mõnest religioossest uskumusest, või nendest hoidumist;

[...]“.

- 12 Direktiivi artikli 13 kohaselt „annavad [liikmesriigid] pagulasseisundi kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule, kes kvalifitseerub pagulaseks vastavalt II ja III peatükile“.

Direktiiv 2013/32/EL

- 13 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60) artikli 2 punktis q on „korduv taotlus“ määratletud kui „uus rahvusvahelise kaitse taotlus, mis esitatakse pärast eelmise taotluse kohta lõpliku otsuse tegemist [...]“.

Austria õigus

- 14 16. augusti 2005. aasta varjupaigaseaduse (Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl (Asylgesetz 2005)) (BGBl I, 100/2005) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „Asylgesetz 2005“) §-s 3 „Varjupaigaõiguse saaja staatus“ on ette nähtud:

„(1) Välismaalasele, kes on esitanud Austrias rahvusvahelise kaitse taotluse, mida ei tule §-de 4, 4 a või 5 alusel tagasi lükata, antakse pagulasseisund, kui on tõenäoline, et päritoluriigis ähvardab teda tagakiusamine [Genfi konventsiooni] artikli 1 jaotise A lõike 2 tähenduses.

(2) Tagakiusamine võib põhineda ka sündmustel, mis on aset leidnud pärast välismaalase lahkumist päritoluriigist [...] või tegevusel, millega välismaalane on tegelenud pärast päritoluriigist lahkumist ning mis kujutavad endast eelkõige taotlejale päritoluriigis omaste veendumuste väljendust ja edasikestmist [...] Taotlejale, kes esitab korduva taotluse [...], ei anta üldjuhul pagulasseisundit, kui tagakiusamise oht põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist, välja arvatud juhul, kui tegemist on Austrias lubatud tegevustega, mille puhul on kindlaks tehtud, et need kujutavad endast päritoluriigis omaste veendumuste väljendust ja edasikestmist.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 15 Iraani kodanik JF esitas 3. oktoobril 2015 BFA-le rahvusvahelise kaitse taotluse, väites esiteks, et Iraani eriteenistused olid ta autokooli õpetajana üle kuulanud, ja et teiseks on talle kui üliõpilasele esitatud süüdistus seoses ühe islamiusu jutlustaja suhtes avaldatud kriitikaga.
- 16 Leides, et need väited ei ole usaldusväärsed, jättis BFA 7. juuni 2017. aasta otsusega selle taotluse rahuldamata ja tegi JFi suhtes tagasisaatmisotsuse. Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus, Austria) jättis 3. jaanuari 2018. aastal jõustunud otsusega JFi selle otsuse peale esitatud kaebuse põhjendamatusse tõttu rahuldamata.
- 17 JF esitas 26. juunil 2019 direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses korduva taotluse, väites, et ta pöördus vahepeal ristiisku ja kardab seetõttu oma päritoluriigis tagakiusamist. BFA keeldus 24. juuni 2020. aasta otsusega talle Asylgesetz 2005 § 3 lõike 2 teise lause alusel pagulasseisundi andmisest, kuna väidetava tagakiusamise oht ilmnes kohapeal ja taotleja oli selle ise oma otsusega tekitanud. BFA tuvastas seevastu, et JF oli usutavalt tõendanud, et ta pöördus Austrias ristiisku

„siseveendumuse põhjal“, praktiseeris seda usku ning teda ähvardab seetõttu Iraani tagasipöördumise korral individuaalse tagakiusamise oht. BFA andis neil asjaoludel JFile täiendava kaitse seisundi ja tähtajalise elamisloa.

- 18 Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus) rahuldab 29. septembri 2020. aasta kohtuotsusega JFi selle otsuse peale esitatud kaebuse. See kohus leidis, et kuigi korduva taotluse läbivaatamisel välistab tagakiusamise oht asjaolude alusel, mille taotleja on ise oma otsusega tekitanud, „üldjuhul“ pagulasseisundi andmise, näitab selline määrsõna siiski, et teatavatel juhtudel võib selle seisundi anda, ilma et see piiraks Asylgesetz 2005 § 3 lõike 2 teise lausega pädevale asutusele kehtestatud kohustust kontrollida, kas taotleja on käitunud kuritarvitavalt. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukohast ei selgunud BFA 24. juuni 2020. aasta otsusest, et JFi tegevus oleks olnud mingilgi viisil kuritarvitav. Lisaks ei ole asjaolu, et ei ole ühtegi märki sellest, et JFi usku pöördumine kujutas endast tema päritoluriigis juba avaldatud veendumuse väljendust ja edasikestmist, sama kohtu arvates piisav, et õigustada pagulasseisundi andmisest keeldumist.
- 19 BFA esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse (*Revision*) eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Verwaltungsgerichtshof (kõrgeim halduskohus, Austria), väites, et Asylgesetz 2005 § 3 lõike 2 teise lause sõnastus välistab tõlgenduse, mille kohaselt korduva taotluse puhul, mis põhineb tagakiusamise ohul, mis lähtub taotleja enda otsusega tekitatud asjaoludest, tuleb kindlaks teha üksnes see, kas neile asjaoludele tuginedes kavatsusega kuritarvitada. BFA väitel on selles sättes kehtestatud üldreegel, et keeldutakse pagulasseisundi andmisest taotlejatele, kes on vastuvõttvas liikmesriigis ise oma otsusega tekitanud asjaolud, mis on aluseks väidetava tagakiusamise ohule. Ainus erand sellest üldnormist käsitleb neid juhtumeid, mil kõnealune tegevus on selline Austrias lubatud tegevus, mille puhul on tõendatud, et see kujutab endast taotlejale päritoluriigis omaste veendumuste väljendust ja edasikestmist.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kuna Asylgesetz 2005 § 3 lõike 2 teise lausega on Austria õigusesse üle võetud direktiivi 2011/95 artikli 5 lõige 3, sõltub põhikohtuasja lahendus viimati nimetatud sätte tõlgendusest.
- 21 Ta märgib sellega seoses esiteks, et saksakeelse sõna „unbeschadet“ (ilma et see piiraks) tähendus nimetatud sättes kasutatud väljendis „ilma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist“ on mitmetähenduslik. Selle mõiste esimese tõlgenduse kohaselt tuleb Genfi konventsiooni järgida ilma igasuguste piiranguteta, sealhulgas olukordades, mis kuuluvad direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 kohaldamisalasse, samas kui vastavalt teisele tähendusele võivad liikmesriigid kehtestada eelduse, et korduvad taotlused, mis põhinevad „asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist“, on kuritarvitavad. Teiseks on määrsõna „üldjuhul“ määratlemata mõiste, mille konkreetset tähendust ei saa tuletada ei direktiivi sõnastusest ega selle põhjendustest.
- 22 Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgerichtshof (kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2011/95] artikli 5 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt korduva taotluse esitajale ei anta üldjuhul pagulasseisundit, kui tagakiusamise oht põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist, välja arvatud juhul, kui tegemist on Austrias lubatud tegevusega, mille osas on kindlaks tehtud, et kõnealune tegevus kujutab endast taotlejale päritoluriigis omaste veendumuste väljendust ja edasikestmist?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 23 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/95 artikli 5 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles pagulasseisundi andmine direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses korduva taotluse alusel, mis põhineb tagakiusamise ohul, mis tuleneb asjaoludest, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist, sõltub tingimusest, et need asjaolud on seotud asjaomases liikmesriigis lubatud tegevusega ning et need kujutavad endast päritoluriigis omaste veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist.
- 24 Direktiivi 2011/95 artikli 5 lõikes 3 on sätestatud, et „[i]lma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist, võivad liikmesriigid otsustada, et taotlejale, kes esitab korduva taotluse, ei anta üldjuhul pagulasseisundit, kui tagakiusamise oht põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist“.
- 25 Nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttest tuleneb, et sellise liidu õigusnormi sõnastust, mis ei viita õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks sõnaselgelt liikmesriikide õigusele, tuleb üldjuhul kogu Euroopa Liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning sellise tõlgenduse andmisel tuleb lisaks õigusnormi sõnastusele arvesse võtta sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki ning vajaduse korral selle kujunemislugu (vt selle kohta 18. jaanuari 1984. aasta kohtuotsus Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, punkt 11; 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punkt 38, ning 25. juuni 2020. aasta kohtuotsus Ministerio Fiscal (asutus, kes tõenäoliselt võib saada rahvusvahelise kaitse taotluse), C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, punkt 53).
- 26 Mis puudutab kõigepealt direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 sõnastust, siis sellest nähtub esiteks, et liikmesriigid ei ole kohustatud seda sätet oma riigisisesse õigusesse üle võtma, vaid „võivad seda teha“ – neil on lihtsalt selleks võimalus. Teiselt poolt ei anta taotlejale „üldjuhul“ pagulasseisundit ainult juhul, kui tagakiusamise oht, millele taotleja kordubas taotluses tugineb, põhineb „asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist“. See määrsõna ei välista seega seda, et isegi sellistel asjaoludel võidakse taotlejale see seisund teatud tingimustel anda.
- 27 Mis puudutab seejärel direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 konteksti, siis tuleb rõhutada, nagu on märgitud eelkõige selle direktiivi põhjenduses 4, et Genfi konventsioon on pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi. Sellest järeldub, et nimetatud direktiivi sätteid ei tule tõlgendada mitte ainult direktiivi üldist ülesehitust ja eesmärki arvestades, vaid ka kooskõlas Genfi konventsiooniga (vt selle kohta 13. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Bundesrepublik Deutschland (Palestiina päritolu kodakondsuseta isiku pagulasseisund), C-507/19, EU:C:2021:3, punktid 38 ja 39, ning 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punktid 36 ja 37).
- 28 Samuti on oluline korrata, et direktiivi 2011/95 artikkel 5 käsitleb vastavalt pealkirjale „Rahvusvahelise kaitse vajadus[t], mis tekib *sur place*“. Nagu on märgitud direktiivi põhjenduses 25, tuleb kehtestada selle mõiste ühine määratlus. Sellega seoses on artikli 5 lõigetes 1 ja 2, mis erinevalt lõikest 3 on kohaldatavad kõikide rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes, täpsustatud, et põhjendatud tagakiusamishirm võib lähtuda nii sündmustest, mis on aset leidnud pärast seda, kui taotleja päritoluriigist lahkus, kui ka tegevusest, millega taotleja on tegelenud pärast päritoluriigist lahkumist. Sõna „eelkõige“ kasutamine artikli 5 lõikes 2, et hõlmata olukorda, mille puhul on kindlaks tehtud, et see tegevus kujutab endast päritoluriigis omaste

veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist, tähendab, et tegevusele, mis ei kujuta endast sellist väljendust ja edasikestmist, võib põhimõtteliselt tugineda nii esimese rahvusvahelise kaitse taotluse kui ka korduva taotluse raames.

- 29 Eeltoodust tuleneb, et direktiivi 2011/95 artikli 5 lõige 3 on erand selle artikli lõigetes 1 ja 2 kehtestatud põhimõttest, kuna see lubab „üldjuhul“ välistada pagulasseisundi andmise, kui korduva taotluse põhjenduseks tuginetakse tagakiusamise ohule, mis põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist. Seda erandit silmas pidades, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 54 sisuliselt märkis, tuleb artikli 5 lõikega 3 liikmesriikidele antud võimalust tõlgendada kitsalt.
- 30 Sellist tõlgendust kinnitab mõiste „pagulane“ määratlus Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A punktis 2, mis on üle võetud direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti d, milles ei ole ette nähtud ühtegi piirangut sellele, et põhjendatud kartus tagakiusamise ees vähemalt ühel selles nimetatud tagakiusamise põhjusel võiks lähtuda tegevusest, millega taotleja on tegelenud pärast päritoluriigist lahkumist ning mis ei kujuta endast päritoluriigis omaste veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist.
- 31 Seda tõlgendust kinnitab ka direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 kujunemine. Nimelt nähtub komisjoni 30. oktoobri 2001. aasta ettepanekust võtta vastu nõukogu direktiiv miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku seisund, ja antava kaitse sisu kohta (KOM(2001) 510 (lõplik)), mille tulemusel võeti vastu nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta (ELT 2004, L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96), mis tunnistati kehtetuks ja asendati direktiiviga 2011/95, milles komisjon soovis, kasutades direktiivi 2004/83 artikli 5 lõikele 3 vastavas direktiivi 2011/95 artiklis tegusõna „looma“, reguleerida olukorda, kus taotleja tagakiusamishirm on tema enda „fabritseeritud“.
- 32 Eeltoodust tuleneb, nagu rõhutas sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 56 ja 64, et kui direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 kohaselt jäetakse korduva rahvusvahelise kaitse taotluse alusel taotletud pagulasseisund andmata, siis püütakse sellist taotlejat, kes „fabritseeris“ kõik asjaolud, millel põhineb oht, et päritoluriiki tagasipöördumise korral esineb tagakiusamine, arvestades mõistele „asjaolud, mille taotleja on tekitanud oma otsusega“ omast tahtlust, karistada kuritarvitusliku kavatsuse ja seega kohaldatava rahvusvahelise kaitse andmise menetluse ärakasutamise eest.
- 33 Sellist tõlgendust kinnitab lõpuks selle direktiivi peamine eesmärk, milleks on – nagu on märgitud direktiivi põhjenduses 12 – ühelt poolt tagada, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele, ja kindlustada neile isikutele kõigis liikmesriikides minimaalsed hüved (vt selle kohta 6. juuli 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (eriti raske kuritegu), C-402/22, EU:C:2023:543, punkt 36).
- 34 Küsimus, kas asjaolud, millele kordub taotluses tugineda, et tõendada, et esineb tagakiusamise oht direktiivi 2011/95 artikli 10 lõikes 1 nimetatud alusel, mis võib viia pagulasseisundi tunnustamiseni, kujutavad endast kavatsust kuritarvitada ja kohaldatavat menetlust ära kasutada, nõuab, et liikmesriikide pädevad asutused hindaksid taotlust kõiki asjasse puutuvaid faktilisi asjaolusid arvesse võttes individuaalselt vastavalt selle direktiivi artikli 4 lõikele 3 (vt selle kohta

21. septembri 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (poliitilised vaated vastuvõtvas liikmesriigis), C-151/22, EU:C:2023:688, punkt 42, ja 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 60).

- 35 Sellega seoses on oluline rõhutada, et asjaolu, et taotleja ainus või peamine eesmärk alates oma päritoluriigist lahkumisest tegutsemisel on olnud luua rahvusvahelise kaitse taotluse esitamiseks vajalikud tingimused, mis on ette nähtud selle direktiivi artikli 4 lõike 3 punktis d, kujutab endast üksnes ühte asjaolu, mida pädevatel riigisestel asutustel tuleb individuaalsel hindamisel arvesse võtta. Nimelt tuleb neil hinnata täielikult kõiki taotleja üksikjuhtumi asjaolusid, võttes arvesse kõiki artikli 4 lõike 3 punktides a–e loetletud asjaolusid.
- 36 Sellest järeldub, et vastupidi sellele, mida väidavad Austria ja Saksamaa valitsus oma kirjalikes seisukohtades, ei saa direktiivi 2011/95 artikli 5 lõiget 3 tõlgendada nii, et selle sätte vabatahtlik ülevõtmine vabastab liikmesriigid kohustusest näha ette liikmesriigi pädevate asutuste kohustus hinnata individuaalselt kõiki hilisemaid rahvusvahelise kaitse taotlusi. Seda sätet ei saa tõlgendada ka nii, et selline ülevõtmine võimaldab liikmesriikidel kehtestada eelduse, mille kohaselt iga korduv taotlus, mis põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist, tugineb *a priori* kavatsusele kuritarvitada ja rahvusvahelise kaitse andmise menetlust ära kasutada; selle eelduse peab taotleja ümber lükkama.
- 37 Nimelt võtaks niisugune tõlgendus soovitava toime direktiivi 2011/95 artiklilt 4, mis on kohaldatav kõigile rahvusvahelise kaitse taotlustele, sõltumata taotluste põhjendamiseks esitatud tagakiusamise põhjustest (vt selle kohta 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus F, C-473/16, EU:C:2018:36, punkt 36, ja 21. septembri 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (poliitilised vaated vastuvõtvas liikmesriigis), C-151/22, EU:C:2023:688, punkt 41). Täpsemalt kohustab selle artikli 4 lõige 3 liikmesriigi pädevat ametiasutust põhjalikult kontrollima kõiki taotleja üksikjuhtumi asjaolusid, mis välistab igasuguse automaatsuse (vt analoogia alusel 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Ahmed, C-369/17, EU:C:2018:713, punktid 48 ja 49, ning 22. septembri 2022. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság jt, C-159/21, EU:C:2022:708, punktid 72 ja 73).
- 38 Käesoleval juhul tuvastas BFA pärast JFi esitatud korduva taotluse individuaalset hindamist, mida tehti direktiivi 2011/95 artikli 4 lõike 3 alusel, et asjaomane isik on usutavalt tõendanud, et ta on pöördunud Austrias „siseveendumuse põhjal“ ristiisku ja et ta praktiseerib seda usku, mistõttu on oht, et teda ähvardab päritoluriiki tagasipöördumise korral individuaalne tagakiusamine. Selline järeldus – juhul kui see osutub õigeks, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus – välistab selle, et taotlejal on kavatsus kuritarvitada ja kohaldatavat menetlust ära kasutada, mille tulemusel liikmesriigi pädev asutus ei anna talle selle direktiivi artikli 5 lõike 3 alusel pagulasseisundit.
- 39 Kui niisugune taotleja vastab ka direktiivi 2011/95 III peatüki sätetes ette nähtud tingimustele selleks, et teda saaks kvalifitseerida „pagulaseks“ selle direktiivi artikli 2 punkti d tähenduses, on direktiivi artiklis 13 kehtestatud asjaomasele liikmesriigile kohustus anda talle pagulasseisund direktiivi artikli 2 punkti e tähenduses (vt selle kohta 24. juuni 2015. aasta kohtuotsus T., C-373/13, EU:C:2015:413, punkt 63, ja 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 72).

- 40 Seevastu kõigil neil juhtudel, kui korduva taotluse põhjenduseks kasutatud tagakiusamise oht põhineb direktiivi 2011/95 artikli 5 lõikes 3 kirjeldatud asjaoludel, kuid mille kohta tehakse pärast selle taotluse individuaalset hindamist vastavalt direktiivi artikli 4 lõikele 3 kindlaks, et need asjaolud on tingitud selle taotleja kavatsusest kuritarvitada ja kohaldatavat menetlust ära kasutada, lubab see artikli 5 lõige 3 liikmesriigil ette näha, et sellele taotlejale direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti e tähenduses üldjuhul pagulasseisundit ei anta, kuigi see taotleja kardab põhjusega, et teda võidakse selliste asjaolude tõttu oma päritoluriigis taga kiusata, ning ta tuleks seetõttu kvalifitseerida pagulaseks Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A ning direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti d tähenduses. Pagulasseisund nende sätete tähenduses ei sõltu nimelt selle seisundi ametlikust tunnustamisest selle direktiivi artikli 2 punkti e tähenduses „pagulasseisundi“ andmise teel (14. mai 2019. aasta kohtuotsus M jt (pagulasseisundi tühistamine), C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, EU:C:2019:403, punkt 90).
- 41 Just selles kontekstis tuleb analüüsida selle direktiivi artikli 5 lõikes 3 kasutatud väljendi „ilma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist“ tähendust ja ulatust. Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi selle sätte saksakeelses versioonis võib mõiste „unbeschadet“ tähendada „kooskõlas“, võib see vastupidi tähendada ka „arvesse võtmata“. Ta väidab, et mõiste „unbeschadet“ viimane tähendus – kui see peaks olema õige – on selline, et direktiivi 2011/95 artikli 5 lõige 3 võimaldab liikmesriikidel jätta selles ette nähtud juhul Genfi konventsiooni sätted arvesse võtmata.
- 42 Liidu õiguse sätte ühes keeleversioonis kasutatud sõnastus ei saa olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele keeleversioonile ei saa tõlgendamisel anda eelist muude keeleversioonide ees. Liidu õiguse iga sätte ühetaolise tõlgendamise ja ühetaolise kohaldamise nõue, mida on korratud käesoleva kohtuotsuse punktis 25, välistab selle sätte ühe keeleversiooni käsitlemise teistest versioonidest eraldiseisvana ning eeldab, et sätet tõlgendatakse, lähtudes selle õigusakti üldisest ülesehitusest ja eesmärkidest, mille osa see säte on (vt selle kohta 12. novembri 1969. aasta kohtuotsus Stauder, 29/69, EU:C:1969:57, punktid 2 ja 3, ning 15. septembri 2022. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (liidu kodaniku kolmanda riigi kodanikust nõbu), C-22/21, EU:C:2022:683, punkt 20).
- 43 Eelkõige tuleb hispaania-, tšehhi-, inglisi-, ungari-, portugali-, soome- ja rootsikeelses versioonis aga direktiivi 2011/95 artikli 5 lõikes 3 saksa keeles kasutatud sõna „unbeschadet“ mõista nii, et liikmesriigid peavad võtma arvesse Genfi konventsiooni sätteid, kui nad võtavad üle neile artikli 5 lõikega 3 antud võimaluse jätta „üldjuhul“ käesoleva kohtuotsuse punktis 32 nimetatud asjaoludel taotlejale pagulasseisundi andmata. Sellest järeldub, et selle sätte saksakeelses versioonis kasutatud sõna „unbeschadet“ tuleb mõista samas tähenduses, kooskõlas nii direktiivi 2011/95 üldise ülesehituse kui ka eesmärgiga, mida on korratud vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 27 ja 33.
- 44 Seega kõigil juhtudel, kui pädev riigisisene asutus, kellele on esitatud korduv taotlus, on tuvastanud, et asjaolud, millele taotleja tugineb, kujutavad endast kuritarvitust ja kavatsust kohaldatavat menetlust ära kasutada, mistõttu võib pagulasseisundi andmisest direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 alusel keelduda, on väljendist „ilma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist“ tulenevalt, kui see asutus tuvastab neid asjaolusid arvestades, et taotleja tagasipöördumisel päritoluriiki eksisteerib tõenäoline tagakiusamise oht, nõutud, et taotlejal oleks asjaomasel liikmesriigis siiski Genfi konventsiooniga tagatud õigused, mille suhtes ei saa vastavalt selle konventsiooni artikli 42 lõikele 1 teha ühtegi reservatsiooni. Nende õiguste hulka

kuulub õigus, mis on tagatud konventsiooni artikli 33 lõikega 1, mille kohaselt osalisriik ei saada pagulast oma territooriumilt mis tahes viisil välja ega tagasi selle territooriumi piiridele, kus tema elu või vabadus on eelkõige tema usu tõttu ohus.

- 45 Lõpuks, mis puudutab eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusi selle kohta, kas direktiiviga 2011/95 on kooskõlas liikmesriigi õigusnormides, millega võeti üle selle direktiivi artikli 5 lõige 3, kehtestatud tingimus, mille kohaselt tuleb vastuvõtvas liikmesriigis anda luba tegevuseks, millega kaasneb tagakiusamise oht, millele taotleja tugineb, siis piisab, kui meenutada, et Genfi konventsiooni artikli 2 kohaselt peab „[p]agulane järgima selle riigi, kuhu ta on saabunud, õigusakte ja avaliku korra nõudeid“. Sellest järeldub, et artikli 5 lõikes 3 kasutatud väljendit „ilma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist“ ei saa tõlgendada nii, et selline riigisisenes õiguses ette nähtud tingimus on sellega vastuolus.
- 46 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2011/95 artikli 5 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisenes õigusnormid, milles pagulasseisundi andmine direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses korduva taotluse alusel, mis põhineb tagakiusamise ohul, mis tuleneb asjaoludest, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist, sõltub tingimusest, et need asjaolud kujutavad endast päritoluriigis omaste veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist.

Kohtukulud

- 47 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, artikli 5 lõiget 3

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus riigisisenes õigusnormid, milles pagulasseisundi andmine Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta artikli 2 punkti q tähenduses korduva taotluse alusel, mis põhineb tagakiusamise ohul, mis tuleneb asjaoludest, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist, sõltub tingimusest, et need asjaolud kujutavad endast päritoluriigis omaste veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist.

Allkirjad

ⁱ — Käesoleva otsuse eestikeelse teksti punkti 18 ja 45 on pärast selle elektroonilist avaldamist keeleliselt muudetud.